

PRZEMYSŁAW DĄBROWSKI (Olsztyn)

Nauczanie nauki administracji i prawa administracyjnego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w okresie dwudziestolecia międzywojennego

I. Reaktywowanie w październiku 1919 roku Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (USB), postawiło przed ówczesnymi władzami Wydziału Prawa i Nauk Społecznych niezwykle trudne zadanie zorganizowania odpowiednich struktur na płaszczyźnie Katedr. Wiele utrudnień w tym zakresie napotkano w przypadku obsadzenia Katedry Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego, co było spowodowane brakiem specjalistów z tej dziedziny prawa. Określone wymogi zawarte były również w ówczesnie obowiązujących przepisach, które uzależniały objęcie Katedry między innymi od zatwierdzenia danej kandydatury przez ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego. Ponadto Rada Wydziału musiała powołać komisję do obsadzenia wakującego stanowiska, która miała „wyszukać” odpowiednie osoby. Na jej wniosek, dziekan Wydziału zobowiązany był do wystosowania „prośby” do wszystkich profesorów honorowych, zwyczajnych i nadzwyczajnych wykładających dany przedmiot na innych Wydziałach uniwersyteckich w państwie polskim, o wskazanie odpowiedniego kandydata bądź zaopiniowania już przedstawionego. Po upływie dwóch miesięcy, komisja była zobligowana do przygotowania referatu na temat wybranej osoby i wystąpienia ze stosownym wnioskiem do Rady Wydziału¹.

¹ *Regulamin czynności i obrad Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, Wilno 1925, s. 9; 10; *Ustawa z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich*, Dz.U.R.P. z 1920, nr 72, poz. 494; art. 42; zob. też: *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Warszawa, 6 VI 1922*, mszp., Lietuvos Centrinis Valstybės Archyvas (LCVA), *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 194, k. 1; *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27 października 1933 r. w sprawie wykonania postanowień art. 22 ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 194, k. 8-10.

Należy zauważyć, że Katedra Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego została utworzona dopiero w roku akademickim 1922/1923². Rok wcześniej poprowadzenie zajęć z prawa administracyjnego zostało zaproponowane warszawskiemu adwokatowi dr. Wiktorowi Supińskiemu³. Ten jednak na początku pierwszego trymestru zrezygnował z oferowanego mu stanowiska zastępcy profesora prawa administracyjnego⁴. Jako powody swojej decyzji Supiński podał między innymi względy osobiste i rodzinne, a także konieczność poszukiwania w działalności adwokackiej „większych środków materialnych”⁵. Jednocześnie na swojego następcę wskazał Jose Jonszera, byłego naczelnika wydziału samorządowego sekcji administracyjnej w Wilnie, który jednak „po namyśle”, także ze względów „materialnych i rodzinnych”, odmówił⁶. Stąd też na posiedzeniu Rady Wydziału z 11 czerwca 1922 roku powołano komisję w sprawie obsadzenia nowo powstającej Katedry Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego, w składzie: dziekan Alfons Parczewski, Stefan Ehrenkreutz i Bronisław Wróblewski⁷. Miesiąc później, w piśmie z 11 lipca, na wniosek komisji, Alfons Parczewski zwrócił się do dziekanów Wydziałów Prawa: Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Poznańskiego i Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, z prośbą o wskazanie kandydata⁸, co jednak nie przyniosło oczekiwanego rezultatu.

² *Odpowiedź na kwestionariusz...*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 258, k. 5.

³ *Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa z dnia 27 czerwca 1921 r.*, rkps, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 339, k. 59; *Wniosek Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, rkps, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 222-223v; we wniosku przygotowanym przez dziekana Parczewskiego, od kandydata do stanowiska zastępcy profesora prawa administracyjnego wymagano „teoretycznego przygotowania” oraz „administracyjnej praktyki urzędowej”; patrz też: A. Redzik, „Przegląd Prawa Handlowego” (1925-1939) i inne czasopisma komercjalistyczne, „Palestra”, nr 9-10/2009 [<http://www.palestra.pl/index.php?go=artykul&id=3185> – dostęp dnia: 16 IX 2014 r.]; Supiński w późniejszym okresie zasiadał między innymi w Komitecie Redakcyjnym „Przeglądu Prawa Handlowego”.

⁴ *Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa z dnia 14 lipca 1921 r.*, rkps, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 339, k. 57; W. Supiński, *Curriculum vitae*, mszp. LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 177; 177v.

⁵ *Czcigodny Panie Dziekanie...*, dat., Warszawa, 7 VII 1921, rkps. LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 182v; 183; zob. też drugi list Supińskiego: *Czcigodny Panie Dziekanie!*, dat., Warszawa, 13 X 1921, rkps. LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 187-188.

⁶ *Czcigodny Panie Dziekanie...*, dat., Warszawa, 7 VII 1921..., k. 184; *Telegram*, dat., Warszawa, 21 VII 1921, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 180.

⁷ *Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa z dnia 11 czerwca 1922 r.*, rkps, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 13, apsk. 339, k. 12v.

⁸ *Do Wielmożnego Pana Dziekana Wydziału Prawnego Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, Uniwersytetu Poznańskiego,*

W kolejnym roku, na posiedzeniu Rady Wydziału z 9 czerwca, ponownie utworzono komisję, do składu której weszli: Władysław Zawadzki, Waclaw Komarnicki i Bronisław Wróblewski⁹. Sprawozdawcą został Waclaw Komarnicki. W swoim referacie do stanowiska zastępcy profesora prawa administracyjnego wskazał kandydaturę ówczesnego docenta Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i asesora w krakowskim oddziale Prokuraturii Generalnej dr. Kazimierza Marię Krzyżanowskiego, któremu pozytywne opinie, nadesłanych z krakowskiej *Alma Mater*, udzielili profesorowie: Władysław Leopold Jaworski i Kazimierz Władysław Kumaniecki¹⁰. Komarnicki podkreślał wysokie walory naukowe i praktyczne kandydata, stwierdzając, iż Krzyżanowski mógłby „[...] z pożytkiem dla nauki i dla młodzieży akademickiej przystąpić do wykładów prawa administracyjnego”¹¹. W podziękowaniach za złożoną propozycję objęcia stanowiska zastępcy profesora prawa administracyjnego, wysłanych do dziekana Wydziału, Krzyżanowski pisał: „Jestem za nią [...] wdzięczny podwójnie. Raz za życzliwą ocenę mojej rozprawy, co ze względu na autorytet osoby oceniającej jest dla mnie niezmiennie cennym i miłym i stanowi przez to samo żywą zachętę do dalszej pracy. Drugi raz dlatego, że dopiero zmiana zawodu urzędniczego na zawód profesorski stworzy dla mnie warunki odpowiednie do oddania się pracy naukowej, czego zawsze gorąco pragnąłem”. Ponadto dodawał: „[...] cieszę się bardzo, że może i mnie danym będzie przebywać i pracować w gronie osób odznaczających się nie tylko gorącą miłością nauki, lecz także stanowiących integralną część tej grupy społeczeństwa, która tworzy atmosferę kulturalną Wilna”¹².

dat., Wilno, 11 VII 1922, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 336, k. 15.

⁹ *Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 9 czerwca 1923 r., rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 338, k. 7v.*

¹⁰ *W. Komarnicki, Referat w sprawie powołania dr. K.M. Krzyżanowskiego, docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, na Katedrę Prawa Administracyjnego w charakterze profesora nadzwyczajnego, dat., Wilno, rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 19.*

¹¹ *W. Komarnicki, Referat w sprawie kandydatury dr. K.M. Krzyżanowskiego na zastępcę profesora prawa administracyjnego, dat., Wilno, 26 VI 1924, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 1; Krzyżanowski był autorem znanej pracy zatytułowanej *Trybunał Kompetencyjny. Studium z zakresu polskiego prawa publicznego* (Warszawa 1924, s. 1-90); zdaniem Komarnickiego, pozycja ta prezentowała „[...] opanowanie przedmiotu, znajomość odnośnej literatury, umiejętność ścisłego prawniczego rozumowania i jasnego wykładu”; zob.: M. Tarkowski, *Główne kierunki pracy badawczej profesorów Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, [w:] „Przegląd Wschodni”, t. XI, z. 4, Warszawa 2011, s. 794-795.*

¹² *Wielce Szanowny Panie Dziekanie, dat., 25 VI 1924, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 145.*

Ostatecznie, po pozytywnej uchwale Rady Wydziału i objęciu przez Krzyżanowskiego z dniem 1 października 1924 roku (w roku akademickim 1924/1925) funkcji zastępcy profesora prawa administracyjnego oraz kierownictwa Zakładu seminaryjnego prawa administracyjnego¹³, na kolejnych posiedzeniach Rady Wydziału odbytych w październiku 1925 roku, nominowano go na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego¹⁴. Jednakże Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w piśmie z dnia 20 maja 1926 roku negatywnie ustosunkowywało się do wniosków Rady Wydziału (aż po siedmiomiesięcznej zwłoce, co uniemożliwiło prowadzenie wykładów z prawa administracyjnego w roku akademickim 1925/1926) w sprawie nominacji Krzyżanowskiego. W uzasadnieniach podawano względy natury finansowej¹⁵. Stąd też Rada Wydziału zaapelowała do „uczuć obywatelskich” Krzyżanowskiego, aby z uwagi na ciężkie położenie Wydziału pozbawionego wykładów z prawa administracyjnego, tymczasowo prowadził zajęcia na stanowisku zastępcy profesora, do momentu „umożliwienia” jego nominacji¹⁶.

¹³ *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Wilno, 21 I 1925, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 6.*

¹⁴ *Protokół nr 2 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 13 października 1925 r., mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29, k. 2v; Protokół nr 3 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 14 października 1925 r., mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29, k. 4v; Do Pana dra Kazimierza Marii Krzyżanowskiego docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, dat., Wilno, 12 X 1926, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 16; S. Vansevicius, *Teisės ir visuomenės mokslai*, [w:] *Vilniaus Universiteto istorija 1803-1940*, Vilnius 1977, s. 182.*

¹⁵ *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, dat., Wilno, 10 IV 1926, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 11; 12; Do Pana dra Kazimierza Marii Krzyżanowskiego docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, dat., Wilno, 12 X 1926, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 16.*

¹⁶ *Protokół nr 2 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 7 października 1926r., mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 2v; Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1926/27, dat., Wilno, 12 VII 1927, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 193; Szanowny Panie Dziekanie, dat., Kraków, 16 X 1926, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 125; Do Dziekana Wydziału Prawnego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, mszp., dat., Warszawa, 5 XI 1925, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 159, k. 80; zob. też: *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, mszp., dat., Warszawa, 21 I 1926, Programy nauczania i projekty reformy studiów prawniczych z lat 1919-1939*, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, sygn. W II 99, k. [bpa]; mimo braku akceptacji ze strony Ministerstwa, Krzyżanowski nie odmówił dalszej współpracy i był angażowany do różnych zadań. W listopadzie 1925 roku Zarząd Związku Miast Polskich zwrócił się do władz Wydziału w sprawie utworzenia Wyższego Studium Nauk Urbanistycznych i Administracji Komunalnej na uczelniach wyższych w Polsce. Ostatecznie wniosek miał zaopiniować Krzyżanowski, jako osoba*

Postanowiono ponownie wystąpić do Ministerstwa z wnioskiem o nominację Krzyżanowskiego na zastępcę profesora prawa administracyjnego w roku akademickim 1926/1927 oraz do Prokuraturii Generalnej z prośbą o jego przeniesienie z oddziału w Krakowie do Urzędu Delegata Prokuraturii Generalnej w Wilnie¹⁷. W odpowiedzi z dnia 13 listopada 1926 roku, Ministerstwo wyraziło zgodę na powierzenie Krzyżanowskiemu jedynie zastępstwa w Katedrze Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego w roku akademickim 1926/1927¹⁸. Również Prezes Prokuraturii Generalnej udzielił przyzwolenia na przeniesienie Krzyżanowskiego z dniem 1 stycznia 1927 roku, a także na prowadzenie przez niego zajęć, z zastrzeżeniem jednakże, że nie mogły one kolidować z obowiązkami służbowymi, a więc miały być realizowane w godzinach wieczornych¹⁹.

Ponadto Rada Wydziału jednogłośnie postanowiła o przeniesieniu uprawnień do wykładania prawa administracyjnego (habilitacji Krzyżanowskiego w zakresie prawa administracyjnego i nauki administracji) z Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie do Wydziału Prawa i Nauk Spo-

„wyłącznie kompetentna”. Prowadził także wykłady na kursach samorządowych organizowanych przez wileński Urząd Wojewódzki. Wraz z Alfonssem Parczewskim i Wacławem Komarnickim, brał udział w tworzeniu wileńskiego oddziału Polskiego Instytutu Administracyjnego, ostatecznie zasiadając w jego Prezydium; *Protokół nr 12 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 10 marca 1926 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29, k. 17v; *Do Pana dr. Kazimierza Marii Krzyżanowskiego, dat., Wilno, 17 III 1926*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 11.

¹⁷ *Protokół nr 3 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 28 października 1926r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 4v; *Do Pana Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie, dat., Wilno, 18 IV 1925*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 7; nieco wcześniej, bo 18 kwietnia 1925 roku, władze Wydziału Prawa i Nauk Społecznych zwróciły się do Prezesa Prokuraturii Generalnej z prośbą o udzielenie Krzyżanowskiemu urlopu do końca czerwca 1925 roku, w celu dokończenia wykładów z prawa administracyjnego. Argumentowano: „Wydział nie potrzebuje podkreślać jak doniosłe znaczenie będzie miała dla biegu studiów możliwość wyłożenia pełnego kursu, tak ważnego przedmiotu przez tego samego wykładającego i jak wielką stratą dla Wydziału byłoby, gdyby dr Krzyżanowski z powodu braku urlopu nie mógł tego uskutecznić”. Jednakże już po wydanej zgodzie, w piśmie z dnia 22 kwietnia 1926 roku, Prezes Prokuraturii Generalnej odmówił dalszego udzielania Krzyżanowskiemu urlopu. Sam zainteresowany w wyjaśnieniach skierowanych do Wydziału, oświadczył, że nie chce rezygnować z pracy w Prokuraturii. Stąd też właśnie postanowiono o wystąpieniu z wnioskiem o jego przeniesienie: *Do Pana Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie, dat., Wilno, 30 X 1926*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2 VI B, b. 13, k. 18.

¹⁸ *Protokół nr 5 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 19 listopada 1926r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 13v.

¹⁹ *Do Pana Dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Warszawa, 24 XI 1926*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 19.

tecznych USB²⁰, na co Senat USB wyraził zgodę²¹. Wydawać by się mogło, iż ogromne trudności w obsadzeniu Katedry zakończyły się, jednakże w dniu 15 czerwca 1927 roku Krzyżanowski zmarł, co ponownie otworzyło całą procedurę zatrudnienia odpowiedniej osoby do wykładania prawa administracyjnego²². Jak skonstatowano, śmierć Krzyżanowskiego „[...] położyła kres dalszemu rozwojowi jego działalności profesorskiej i wykładowej, pozbawiając Wydział nie tylko cennej siły, ale i kolegi, który kryształowością swego charakteru umiał sobie w krótkim czasie zaskarbić powszechną miłość kolegów”²³.

Tym samym już w dniu 28 czerwca 1927 roku powołano nową komisję do spraw obsadzenia wakującego stanowiska w Katedrze, w składzie: Władysław Zawadzki, Mieczysław Gutkowski, Franciszek Bossowski i Waław Komarnicki²⁴. Jednakże na posiedzeniu w dniu 4 października 1927 roku, Rada Wydziału odroczyła sprawę obsadzenia Katedry do momentu „[...] zbadania prac naukowych kandydatów, proponowanych przez Uniwersytet Krakowski i Uniwersytet Lwowski”, zaś przychyliła się do wniosku o powołanie na rok w charakterze zastępcy profesora dr. Tadeusza Hilarowicza²⁵, popartego przez profesora honorowego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego Adolfa Suligowskiego²⁶. W tym czasie bowiem, rozpa-

²⁰ *Protokół nr 7 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 12 stycznia 1927 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 15v; *Protokół nr 8 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 17 lutego 1927 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 17v; *Do Senatu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Wilno, 15 I 1927*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 22.

²¹ *Do Dziekanatu Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Wilno, 3 II 1927*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 23.

²² *Protokół nr 15 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 15 czerwca 1927r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 34v.

²³ *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1926/27, dat., Wilno, 12 VII 1927...*, k. 190.

²⁴ *Protokół nr 16 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 28 czerwca 1927r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29a, k. 36v.

²⁵ *Protokół 1-go posiedzenia Komisji do obsadzenia Katedry Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia [I] października 1927 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 28; *Protokół nr 1 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 4 października 1927 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29b, k. 1v.

²⁶ *Do Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Warszawa, 8 IX 1927*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 33-33v; ostatecznie nie doszło do zatrudnienia Tadeusza Hilarowicza.

trywana była również kandydatura dr. Tadeusza Bigo²⁷, wówczas zatrudnionego na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Prawa Administracyjnego Wydziału Prawa i Umiejętności Politycznych Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, któremu pozytywnych rekomendacji udzielił prof. Zbigniew Pazdro. W wystosowanym do Dziekana Wydziału liście Bigo wyraził swoją gotowość do objęcia zastępstwa Katedry Prawa Administracyjnego dopiero od roku akademickiego 1928/1929²⁸.

Ostatecznie jednak w dniu 23 czerwca 1928 roku Wacław Komarnicki na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Prawa Administracyjnego zgłosił kandydaturę Jerzego Panejki, ówczesnego docenta nauki administracji i prawa administracyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie²⁹, polecanego w listach przez profesorów: Władysława Leopolda Jaworskiego i Kazimierza Władysława Kumanieckiego. Uzasadniając swój wybór, Komarnicki stwierdzał, iż: „Prace doc. Panejki wykazują gruntowne opanowanie przedmiotu, są napisane jasno i przejrzysto, z wielką ścisłością prawniczą i wybitnym talentem pedagogicznym. Stanowią one dostateczną podstawę dla sądu o wartości naukowej kandydata. Rozległe studia dra Panejki, długa praca w administracji państwowej, a następnie kilkuletnia praca pod kierunkiem tak wybitnych uczonych, jak profesorowie Wł.[adysław] L.[eopold] Jaworski i Kumaniecki, muszą być uznane za nadzwyczaj solidne przygotowanie do objęcia Katedry. Nie należy pominąć i faktu, że dr Panejko już wykłada prawo administracyjne na Uniwersytecie Jagiellońskim, co zwiększa jego przygotowanie zawodowo-naukowe”³⁰. Finalnie Rada Wydziału, przy jednym głosie przeciwnym, a także Senat USB wyraziły zgodę na objęcie przez Panejkę Katedry z dniem 1 października 1928 roku³¹.

²⁷ Zob.: T. Maciejewski, *Historia administracji i myśli administracyjnej. Czasy nowożytne i współczesne (XVI-XX w.)*, Warszawa 2013, s. 366, który przedstawiając biogram Tadeusza Bigo, błędnie podaje imię Józef.

²⁸ *Wielmożny Panie Dziekanie!*, dat., Lwów, 9 VII 1927, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 30.

²⁹ *Protokół nr 16 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 23 czerwca 1928 r.*, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29b, k. 18v.

³⁰ W. Komarnicki, *Referat w sprawie obsadzenia Katedry Prawa Administracyjnego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie*, dat., Wilno, 23 VI 1928, rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 40v; 41; zob. też: M. Tarkowski, *Główne kierunki pracy badawczej profesorów...*, s. 795-797.

³¹ *Protokół nr 17 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 30 czerwca 1928 r.*, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29b, k. 19v; *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Departament IV*, dat., Wilno, 20 VII 1928, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 42.

Na mocy postanowienia Prezydenta RP z dnia 14 grudnia 1928 roku, Panejko został mianowany profesorem nadzwyczajnym prawa administracyjnego na USB³². Warto także zauważyć, iż Rada Wydziału w dniu 9 lutego 1931 roku oraz Senat USB dnia 7 marca 1931 roku przedstawiły kandydaturę Panejki do nominacji na profesora zwyczajnego nauki administracji i prawa administracyjnego na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych USB³³. W odpowiedzi Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, poinformowało, iż nie może nadać sprawie dalszego biegu, z uwagi na niewskazanie w preliminarzu budżetowym uniwersytetu „odpowiedniej katedry zwyczajnej”³⁴. Ostatecznie Panejko został mianowany profesorem zwyczajnym dopiero na mocy postanowienia Prezydenta RP z dnia 15 grudnia 1936 roku³⁵.

Po objęciu Katedry, Panejko przystąpił do jej obsadzenia personalnego. W kwietniu 1930 roku wystąpił z wnioskiem o „zamianowanie” na młodszego asystenta ówczesnego studenta III roku Henryka Dembińskiego³⁶. Na posiedzeniu Rady Wydziału odbytym w dniu 30 września 1931 roku z kolei, złożył kolejny wniosek o przyjęcie w Katedrze Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego na bezpłatną asystenturę (wolontariusza) Stanisława Paczyńskiego, na co gremium zgodziło się jednogłośnie³⁷. Należy wskazać, iż w dniu 13 maja 1935 roku, Rada Wydziału wyraziła zgodę na pełnienie przez Paczyńskiego funkcji asystenta praktykanta-wolontariusza, w okresie od

³² *Do Pana dra Jerzego Panejki docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, dat., Warszawa, 14 XII 1928, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 34; Do Pana dra Jerzego Panejki, dat., Warszawa, 31 XII 1928, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 18.*

³³ *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Departament IV, dat., Wilno, 9 III 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 66.*

³⁴ *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Warszawa, 18 III 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 67.*

³⁵ *Do Pana dra Jerzego Panejki profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Warszawa, 15 XII 1936, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 99; patrz też: Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1934/1935, oprac. B. Wróblewski, Wilno 1936, s. XIX; XX; XXI; Jerzy Panejko w latach trzydziestych pełnił także funkcje: członka Komisji Opieki Zdrowotnej nad Młodzieżą Akademicką, zastępcy rzecznika dyscyplinarnego Komisji Dyscyplinarnej dla profesorów oraz zastępcy przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej dla pomocników sił naukowych. Zasiadał też, jako członek zwyczajny w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Wilnie i Polskiej Komisji Współpracy Prawniczej Międzynarodowej w Warszawie.*

³⁶ M. Tarkowski, *Prawo publiczne na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie*, [w:] „Zeszyty Prawnicze”, nr 9.1., Warszawa 2009, s. 214.

³⁷ *Protokół nr 2 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 30 września 1931 r., mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 138a, k. 1v; Senat Uniwersytetu Stefana Batorego, dat., Wilno, 1 X 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 16, k. 2.*

1 września 1935 roku do 31 sierpnia 1936 roku³⁸. Ten jednakże zrezygnował w dniu 29 listopada 1935 roku³⁹.

Na posiedzeniu w dniu 13 czerwca 1935 roku, ówczesny dziekan Wydziału Bronisław Wróblewski postawił wniosek, przyjęty jednomyślnie, o wystąpieniu do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z pismem w sprawie przyznania, tym razem etatu starszej asystentury, między innymi w Katedrze Nauki Administracji i Prawa Administracyjnego. Na tym samym posiedzeniu także, asystentem wolontariuszem mianowano Michała Lebeckiego (wcześniej pełnił obowiązki zastępcy) w tej Katedrze⁴⁰. W dniu 29 listopada 1935 roku, na wniosek Panejki, ówczesny student czwartego roku studiów Jerzy Starościak został mianowany, od 1 stycznia 1936 roku do 31 sierpnia 1936 roku, zastępcą asystenta wolontariusza w Zakładzie Prawa Administracyjnego⁴¹, zaś po ukończeniu studiów, od 1 września 1936 roku do 31 sierpnia 1938, jako asystent wolontariusz⁴². Starościak zrezygnował jednak z dniem 1 listopada 1937 roku, w związku z wyjazdem na zaoferowane mu stanowisko w wydziale prawnym Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej we Wrocławiu⁴³. Dnia 3 grudnia 1938 roku na posiedzeniu Rady Wydziału, w jego miejsce w charakterze starszego asystenta wolontariusza powołano Jerzego Walkowskiego, a Bolesław Walawski został przyjęty

³⁸ *Do Pana Dra Paczyńskiego Stanisława, dat., Wilno, 7 X 1935, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 16, k. 7.*

³⁹ *Do Pana Dra Paczyńskiego Stanisława, dat., Wilno, 17 XII 1935, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 16, k. 8.*

⁴⁰ *Protokół nr 10 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 13 czerwca 1935 r., mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 138d, k. 16v; 17; Michał Lebecki, jeszcze jako student, po raz pierwszy został zatrudniony w listopadzie 1934 roku (do 31 sierpnia 1935 roku), a następnie we: wrześniu 1935 roku (do 31 sierpnia 1936 roku), wrześniu 1936 roku (do 31 sierpnia 1937 roku), wrześniu 1937 roku (do 31 sierpnia 1938 roku) i wrześniu 1938 roku (do 31 sierpnia 1939 roku). Lebecki zrezygnował jednak z dniem 31 stycznia 1939 roku; szerzej zob.: *akta personalne Michała Lebeckiego, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 117, k. 1; 3; 6-8; 12-13.**

⁴¹ *Do Pana Dziekana Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB w Wilnie, dat., Wilno, 28 XI 1935, rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 24, k. 1; Protokół nr 5 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 29 listopada 1935 r., mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 138e, k. 6v; zob.: *Regulamin Zakładów Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego, Wilno [1935], s. 3-6; od 1 września 1935 roku, obok Katedr powołano także Zakłady.**

⁴² *Do Pana mgr. Jerzego Starościaka, dat., Wilno, 5 VIII 1936, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 24, k. 3; Do Pana mgr. Jerzego Starościaka, dat., Wilno, 4 VIII 1937, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 24, k. 4.*

⁴³ *Do Rektoratu USB, dat., Wilno, 6 XI 1937, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 24, k. 5; Życiorys własny Jerzego Starościaka, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 106, k. 2.*

na stanowisko asystenta wolontariusza⁴⁴. Na posiedzeniu z 22 września 1938 roku natomiast, na starszego asystenta w Zakładzie Prawa Administracyjnego powołano Władysława Kawkę⁴⁵, który prawdopodobnie w 1939 roku został już asystentem wolontariuszem⁴⁶.

W marcu 1939 roku Jerzy Panejko uzyskał od Rady Wydziału zgodę na roczny urlop naukowy w roku akademickim 1939/1940, począwszy od 1 stycznia 1940 roku⁴⁷. Przyjęto jednocześnie, iż wykłady z administracji i prawa administracyjnego w roku akademickim 1939/1940 nie odbędą się, gdyż rozpoczyna się na czwartym roku studiów w roku akademickim 1940/1941⁴⁸.

II. Projekt programu studiów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, przewidywał, że prawo administracyjne będzie wykładane na III roku studiów w wymiarze 150 godzin (pięć godzin tygodniowo)⁴⁹, po zajęciach z filozofii prawa i prawa państwowego⁵⁰. Natomiast zgodnie z rozporządzeniem ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego z dnia 16 października 1920 roku w sprawie organizacji

⁴⁴ *Protokół nr 2 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 3 grudnia 1938 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 139, k. 3v; Bolesław Walawski był autorem książki zatytułowanej: *Pozwolenia i koncesje administracyjne w prawie polskim* (Wilno 1939, s. 1-164), wydanej nakładem Zakładu Prawa Administracyjnego Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB w Wilnie.

⁴⁵ *Protokół nr 1 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 22 września 1938 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 139, k. 1v.

⁴⁶ *Rocznik Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 1938-1939. Rok od założenia 280, od wskrzeszenia 20. Na 20-lecie wskrzeszenia Wszechnicy*, Wilno 1939, s.153; prawdopodobnie w 1939 roku zmieniono nazwę Zakładu Prawa Administracyjnego na Administracji i Prawa Administracyjnego.

⁴⁷ *Protokół nr 4 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 13 marca 1939 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 139, k. 7v.

⁴⁸ *Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie, dat., Wilno, 14 IV 1939*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 1Bb, apsk. 761, k. 108; *Dziewanot Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego, dat., Wilno, 19 VII 1939*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 58, k. 44; *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Wilno, 5 VIII 1939*, rkps, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 11Bb, apsk. 761, k. 110; taka data rozpoczęcia urlopu prawdopodobnie wynikała z faktu, iż w piśmie z dnia 19 lipca 1939 roku Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaznaczyło, iż nie było możliwości, aby zajęcia w roku akademickim 1939/1940 „w ogóle się nie odbywały”. W złożonych wyjaśnieniach Panejko podkreślił, iż wobec powyższego zwiększyłby liczbę godzin z wykładów administracji i prawa administracyjnego w pierwszym trymestrze roku akademickiego 1939/1940.

⁴⁹ *Projekt programu studiów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 11A, apsk. 55, k. 11.

⁵⁰ *Organizacja studiów prawnych*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 159, k. 59v.

studiów prawnych w uniwersytetach państwowych, liczbę godzin nauki administracji i prawa administracyjnego określono na 180 godzin (6 godzin tygodniowo), także na III roku⁵¹. Niejako na marginesie warto wskazać, iż w latach dwudziestych i trzydziestych Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego próbowało przeprowadzić reformę w uniwersyteckim nauczaniu prawa⁵². Zgłaszając swoje uwagi, w kontekście projektowanych reform, Rada Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB w Wilnie zaproponowała zmniejszenie godzin wykładowych do 150, prowadzonych na III roku studiów, w wymiarze pięciu godzin tygodniowo⁵³. Na podstawie licznie nadsyłanych przez poszczególne Rady Wydziałów propozycji, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego, dnia 12 sierpnia 1939 roku wydał rozporządzenie w sprawie organizacji studiów prawnych w szkołach akademickich, które weszło w życie dopiero po zakończeniu II wojny światowej. Nauka administracji i prawo administracyjne (część pierwsza), miało być wykładane najpierw na III roku studiów w wymiarze 90 godzin, a następnie na IV roku część druga w liczbie 90 godzin⁵⁴.

W latach akademickich: 1919/1920⁵⁵, 1920/1921 i 1921/1922, na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych USB prawo administracyjne nie było wykładane, z uwagi na trudności w skompletowaniu odpowiedniej „siły naukowej”⁵⁶. O tym, jak istotny był to problem, świadczą chociażby słowa dziekana Alfonsa Parczewskiego, który stwierdzał: „Brak wykładów prawa administracyjnego w Uniwersytecie Stefana Batorego jest nadzwyczajnie pożałowania godną luką w systemie wykładów. W nauce polskiej w ogóle nie ma dostatecznej ilości uczonych w tej gałęzi prawa, którzy by mogli za dosyć uczynić zapotrzebowaniom wszystkich polskich Uniwersytetów w tej mierze. W Wilnie jest pod tym względem brak absolutny. O siły z zewnątrz jest bardzo trud-

⁵¹ *Rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16 października 1920 roku w sprawie organizacji studiów prawnych w uniwersytetach państwowych*, Dz.U.M.W.R i O.P.R.P z 1920, nr 22, poz. 140; rozporządzenie określało minimalną liczbę godzin dla poszczególnych przedmiotów. Rady Wydziałów mogły na mocy przyjętej uchwały zwiększyć ich wymiar godzinowy.

⁵² Szerzej na temat reformy uniwersyteckich studiów prawnych w okresie dwudziestolecia międzywojennego, zob.: P. Dąbrowski, *Mutationes in doctrina iuris. Kwestia prac nad reformą uniwersyteckich studiów prawnych w Polsce (1918-1939)*, Gdańsk 2015, s. 16-201.

⁵³ *Referat Stanisława Estreichera*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 160, k. 12.

⁵⁴ *Rozporządzenie ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego z dnia 12 sierpnia 1939 roku w sprawie organizacji studiów prawnych w szkołach akademickich*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 160, k. 140.

⁵⁵ *Program wykładów i skład uniwersytetu w półroczu zimowym roku akademickiego 1919/20*, Wilno 1919, s. 8.

⁵⁶ *Do Jego Magnificencji Pana Rektora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1921/22, dat., Wilno, 10 VII 1922*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 297.

no wobec trudności mieszkaniowych, odległości od centrum kraju i ogromnej drożyzny. Wilno bowiem jest stanowczo najdroższym miastem w Polsce. Z drugiej strony wykład prawa administracyjnego dla słuchaczy jest konieczny, gdyż inaczej słuchacze ci, wchodząc do służby administracyjnej po ukończeniu Uniwersytetu, będą zupełnie nieprzygotowani”⁵⁷.

W roku 1922/23 przedmiot prawo administracyjne i nauka administracji miał być wykładany na III i IV roku studiów, w ostatnim trymestrze, w wymiarze sześciu godzin tygodniowo⁵⁸. Dawało to łącznie dwanaście godzin wykładów w tygodniu, prowadzonych przez jednego wykładowcę⁵⁹. Zajęcia te zostały wówczas zlecone sędziemu Sądu Najwyższego w Warszawie Feliksowi Ochimowskiemu, który w tym celu otrzymał urlop⁶⁰.

W roku akademickim 1923/1924 natomiast, w całym trymestrze III oraz IV roku studiów, wykłady z części ogólnej prawa administracyjnego (dwie godziny tygodniowo) zlecono Waławowi Komarnickiemu, zaś z części szczegółowej (trzy godziny tygodniowo) Bronisławowi Wróblewskiemu⁶¹.

⁵⁷ *Wniosek dodatkowy Wydziału Prawa i Nauk Społecznych w sprawie powołania Feliksa Ochimowskiego do wykładów prawa administracyjnego, dat., Wilno, 23 III 1922, rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 2.*

⁵⁸ *Program wykładów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, rok akademicki 1922/23, mspz., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 10; 11.*

⁵⁹ *Spis wykładów na III trymestr i skład uniwersytetu w roku akademickim 1922/23, Wilno 1923, s. 10.*

⁶⁰ *Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa z dnia 10 stycznia 1922 r., rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 339, k. 33; Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa z dnia 2 marca 1922 r., rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 339, k. 23; Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa z dnia 23 marca 1922 r., rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 339, k. 20; Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 20 stycznia 1923 r., rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 338, k. 22v; Protokół posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 9 marca 1923 r., rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 338, k. 18v; Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1922/23, dat., Wilno, 22 IX 1923, mspz., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 264-264v; Wniosek o powołanie Feliksa Ochimowskiego do wykładów zleconych prawo administracyjne, dat., Wilno, 2 III 1922, rkps, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 13, apsk. 335, k. 160-162; Do Pana Prof. Feliksa Ochimowskiego Sędziego Sądu Najwyższego w Warszawie, dat., Wilno, 20 I 1923, mspz., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 4; dziekan Parczewski pierwszy wniosek o poprowadzenie przez Ochimowskiego wykładów w trzecim trymestrze roku akademickiego 1921/1922, na stanowisku zastępcy profesora, złożył już w marcu 1922 roku. Ochimowski zgodził się na realizację zajęć w wymiarze aż dziesięciu godzin tygodniowo, do czego ostatecznie nie doszło. Drugi raz Ochimowski został powołany przez Radę Wydziału na posiedzeniu odbytym w dniu 20 stycznia 1923 roku.*

⁶¹ *Do Senatu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Wilno, 17 XII 1923, mspz., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 37c, k. 4; Historia Wydziału Prawa i Nauk Społecznych, mspz., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego*

W roku akademickim 1924/1925 zaś, jedynie na III roku studiów, zajęcia z prawa administracyjnego części ogólnej (4 godziny tygodniowo), części szczególnej (jedna godzina tygodniowo) oraz seminarium z prawa administracyjnego (dwie godziny tygodniowo)⁶², były prowadzone przez dr. Kazimierza Marię Krzyżanowskiego, jako zastępcę profesora prawa administracyjnego⁶³.

W roku akademickim 1925/1926 prawo administracyjne nie było wykładowane, ponieważ Krzyżanowski nie otrzymał z krakowskiej Prokuraturii Generalnej urlopu, przez co nie mógł dojeżdżać do Wilna. Prosił jednocześnie władze Wydziału o udzielenie urlopu w zajęciach w okresie od 1 listopada do 15 grudnia 1925 roku⁶⁴.

W wykazie za lata akademickie: 1926/1927⁶⁵, 1927/1928⁶⁶, 1928/1929⁶⁷ z kolei, wykłady z prawa administracyjnego nie zostały wyszczególnione

w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 3, k. 3; *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1923/24*, Wilno 1924, s. 11; *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego*, mszp., dat., Wilno, 7 IV 1924, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 159, k. 49.

⁶² *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1925/26*, Wilno 1926, s. 12.

⁶³ *Rozkład wykładów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, rok akademicki 1925/26*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 30; *Do Senatu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, dat., Wilno, 27 VI 1924, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 2.

⁶⁴ *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1926/27*, dat., Wilno, 12 VII 1927..., k. 207; *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie. Departament IV*, dat., Wilno, 27 I 1927, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 258, k. 12; *Do Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, dat., Wilno, 30 X 1925, rkps, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 202, k. 25.

⁶⁵ *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1926/27*, Wilno 1927, s. 12; we wskazanym roku akademickim wykłady zostały zaplanowane dla Kazimierza Marii Krzyżanowskiego. Nie mogły być one jednak uwzględnione w wykazie, ponieważ dopiero w listopadzie 1926 roku, Prezes Prokuraturii Generalnej wyraził zgodę na prowadzenie przez Krzyżanowskiego zajęć. Stąd też obowiązki zastępcy profesora prawa administracyjnego objął on z dniem 1 stycznia 1927 roku. Wykłady miały ruszyć dopiero w trymestrze drugim. Krzyżanowski zmarł w czerwcu 1927 roku. Wydaje się jednak, iż do momentu śmierci zajęcia były przez niego prowadzone, ponieważ po jego zgonie na egzaminatora wskazano Bronisława Wróblewskiego; zob.: *Do Pana dr. Kazimierza Marii Krzyżanowskiego zastępcy profesora Uniwersytetu Stefana Batorego*, dat., Wilno, 27 XI 1926, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 13, k. 20; *Protokół nr 3 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 12 listopada 1927r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 29b, k. 3v; W. Komarnicki, *Ś. p. Doc. Dr. Kazimierz Maria Krzyżanowski*, [w:] „Rocznik Prawniczy Wileński”, t. II, Wilno 1928, s. 595.

⁶⁶ *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1927/28*, Wilno 1928, s. 13-14.

⁶⁷ *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1928/29*, Wilno 1929, s. 13-14; *Sprawozdanie Seminarium nauki administracji i prawa administracyjnego w roku akademickim 1928/29*, dat., Wilno, [bdw], mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 127; Panejko zaczął prowadzić wykłady i seminaria pod koniec stycznia 1929 roku, na III i IV roku studiów.

w programie studiów⁶⁸. Długo oczekiwana zmiana tego stanu rzeczy nastąpiła w roku akademickim 1929/1930, gdy na III roku studiów całego trymestru zajęcia z nauki administracji i prawa administracyjnego (sześć godzin tygodniowo) oraz seminarium z prawa administracyjnego (dwie godziny tygodniowo) prowadził Jerzy Panejko⁶⁹. W kolejnym roku (1930/1931) liczba godzin uległa zwiększeniu. Seminarium z prawa administracyjnego zostało rozbite na niższe (dwie godziny tygodniowo) i wyższe (dwie godziny tygodniowo), a dodatkowo Panejko zaczął wykładać przedmiot pod nazwą: *Zagadnienie polityki komunalnej* (jedna godzina tygodniowo)⁷⁰. Ten ostatni wykład znika już w kolejnym roku akademickim (1931/1932)⁷¹. Ponadto w rozkładach za lata: 1932/1933⁷², 1933/1934, 1934/1935, 1935/1936, 1936/1937, 1937/1938, 1938/1939 seminarium niższe zostało zamienione na proseminarium administracyjne (dwie godziny tygodniowo)⁷³.

⁶⁸ *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, dat., Wilno, 10 IV 1926, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2 VI B, apsk. 13, k. 12.*

⁶⁹ *Rozkład wykładów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, rok akademicki 1929/30, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 50; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1929/30, Wilno 1930, s. 14.*

⁷⁰ *Rozkład wykładów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, rok akademicki 1930/31, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 54; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1930/31, Wilno 1931, s. 14.*

⁷¹ *Rozkład wykładów na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, rok akademicki 1931/32, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 65; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1931/32, Wilno 1932, s. 16-17.*

⁷² *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1932/33, Wilno 1933, s. 16; 18; w wskazanym roku akademickim, Panejko prowadził także w całym trymestrze seminarium administracyjne wyższe (dwie godziny tygodniowo), w ramach studium uzupełniającego dla doktorantów.*

⁷³ *Rozkład wykładów na rok akademicki 1932/33, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 96; Rozkład wykładów na rok akademicki 1933/34, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 109; Rozkład wykładów na rok akademicki 1934/35, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 147; Rozkład wykładów na rok akademicki 1935/36, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 36, k. 181; Rozkład wykładów na rok akademicki 1936/37, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 173, k. 30; Rozkład wykładów na rok akademicki 1937/38, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 173, k. 68-69; Rozkład wykładów na rok akademicki 1938/39, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 173, k. 101; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1933/34, Wilno 1934, s. 15; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1934/35, Wilno 1935, s. 16; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1935/36, Wilno 1936, s. 19; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1936/37, Wilno 1937, s. 21; Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1937/38, Wilno 1938,*

W marcu 1939 roku, na mocy uchwały Rady Wydziału zajęcia z prawa administracyjnego zostały zaplanowane na IV rok studiów⁷⁴, czego i tak by nie zrealizowano, gdyż w rozkładzie zajęć na rok akademicki 1939/1940 wciąż miały być wykładane na III roku studiów⁷⁵.

III. Realizowane w roku akademickim 1922/1923 wykłady z prawa administracyjnego przez Feliksa Ochimowskiego zostały oparte na dwutomowym podręczniku jego autorstwa, zatytułowanym: *Prawo administracyjne*. Pierwszy z tomów, składający się z sześciu rozdziałów, zawierał analizę kluczowych dla prawa administracyjnego zagadnień, to jest: miejsce dziedziny pośród innych nauk prawnych, zakres i źródła prawa administracyjnego, „wpływowe czynniki” w administracji (w podziale na tradycyjne – na przykładzie Rosji, Anglii, Francji, Niemiec i Austrii oraz natury psychicznej), charakterystykę organów państwowych na szczeblu centralnym i lokalnym oraz tworzenie urzędów i ich kontrolę (w ujęciu komparatystycznym), a także sposoby „zaspokojenia potrzeb” administracji⁷⁶.

W kolejnym roku akademickim, gdy zajęcia prowadził Wacław Komarnicki, prawdopodobnie oparte były na materiale, jaki w latach trzydziestych został wydany w wydawnictwie Bratniej Pomocy Studentów Szkoły Nauk Politycznych w Wilnie. Opracowano wówczas skrypt z wykładów Komarnickiego do prawa administracyjnego, który zawierał niezwykle interesujące rozważania nad: pojęciem, rolą i cechami administracji, historycznym ujęciem idei podziału władzy, charakterystyką źródeł prawa administracyjnego, genezą i istotą sporów kompetencyjnych, definicją administracji publicznej, w tym samorządu, jako jej podmiotu, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania się samorządu w Anglii, Francji, Prusach i Polsce, podziałem administracji na zespoloną i niezespoloną, stosunkiem państwa do obywateli, sankcjami administracyjnymi, a także nad postępowaniem administracyjnym i sądowno-administracyjnym. Tym samym w trakcie całego „kursu” były przedstawiane najważniejsze zagadnienia z zakresu prawa administracyjnego materialnego,

s. 22; *Spis wykładów na trzy trymestry w roku akademickim 1938/39*, Wilno 1939, s. 25; *Rocznik Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 1938-1939...*, s. 73.

⁷⁴ *Protokół nr 4 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 13 marca 1939 r.*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 139, k. 7v.

⁷⁵ *Rozkład wykładów na rok akademicki 1939/40*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 173, k. 30.

⁷⁶ Na podstawie spisu treści: F. Ochimowski, *Prawo administracyjne*, t. I, Warszawa 1919, s. I-V (podręcznik liczył ponad 500 stron); t. II, Warszawa 1922, s. I-XIII (tom II zawierał nieco ponad 450 stron); Ochimowski był także autorem książki: *Prawa konstytucyjne. Szkic porównawczy*, Warszawa 1906, s. 1-147, złożonej z uwag wstępnych i czterech rozdziałów zatytułowanych: *Prawa polityczne dotyczące się państwa samego*; *Prawa naczelnika państwa i ustroj władz*; *Prawa obywatelskie*; *Prawa sejmowe*.

nauki administracji i zasad postępowania administracyjnego⁷⁷. Ponadto obligatoryjnie w ramach wykładu poruszano kwestie z zakresu ustroju samorządu terytorialnego⁷⁸. W ramach ćwiczeń natomiast koncentrowano się na analizie orzecznictwa sądowno-administracyjnego, jak i również przedstawiano „wypadki wzięte z praktyki administracyjnej”⁷⁹.

Zasadnicza zmiana w nauczaniu przedmiotu nastąpiła, gdy wykłady zaczął prowadzić Jerzy Panejko. Studenci zrzeszeni w Kole Prawników Studentów USB, za zgodą profesora, wydawali skrypty z jego zajęć, wielokrotnie uzupełniane. Do najważniejszych z nich można zaliczyć: *Statystykę administracyjną*⁸⁰ i *Administrację społeczną*⁸¹. W tej ostatniej pracy, złożonej z dwóch części, została zawarta materia z zakresu administracji społecznej w ujęciu teoretycznym (opieka społeczna, bezrobocie i zatrudnienie, ubezpieczenia społeczne i ochrona społeczna), a także praktycznym (Inspekcja Pracy, nawiązanie stosunku pracy: umowy o pracę, ochrona pracy kobiet i młodocianych, czas pracy, urlopy wypoczynkowe, kaucje pracownicze, robotnicy portowi, bezpieczeństwo i higiena pracy, Instytut Praw Społecznych, prawo o wykroczeniach a ochrona stosunku pracy, sądy pracy, izby pracownicze, chałupnictwo, służba domowa i Międzynarodowa Organizacja Pracy)⁸².

Ponadto wraz z profesorem z Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego Bohdanem Wasiutyńskim i profesorem z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie Kazimierzem Władysławem Kumanieckim wydał podręcznik złożony z dwudziestu jeden rozdziałów i dodatku, a stanowiący prawdopodobnie najważniejsze źródło do nauki prawa administracyjnego dla studentów Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB, zatytułowany: *Polskie prawo administracyjne w zarysie*⁸³, do którego Koło Prawników Studentów USB, za zgodą Panejki, dwukrotnie przygotowało suplementy⁸⁴. Panejko był autorem siedmiu rozdziałów⁸⁵. Należy zauważyć, iż

⁷⁷ Na podstawie: *Prawo administracyjne. Skrypt według wykładów prof. W. Komarnickiego*, Wilno 1937, s. 3-192.

⁷⁸ *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie. Departament IV, dat., Wilno, 27 I 1927, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 258, k. 12.*

⁷⁹ *Ibidem*, k. 13.

⁸⁰ *Uzupełnienia do skryptu „Statystyka administracyjna”, Wilno 1938, s. 1-25.*

⁸¹ *Administracja społeczna. Skrypt dla użytku studentów III roku Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB*, Wilno 1937, s. 3.

⁸² Na podstawie spisu treści: *ibidem*, s. 4.

⁸³ K.W. Kumaniecki, B. Wasiutyński, J. Panejko, *Polskie prawo administracyjne w zarysie*, cz. I i II, Kraków 1929, s. 1-1172.

⁸⁴ *Uzupełnienia do podręcznika polskiego prawa administracyjnego*, Wilno 1934, s. 1-286; *Uzupełnienia do podręcznika polskiego prawa administracyjnego. Ustawodawstwo za rok 1934*, Wilno 1935, s. 1-90.

⁸⁵ Wykaz ze spisu treści: K.W. Kumaniecki, B. Wasiutyński, J. Panejko, *op. cit.*, s. 4; 1170-1171; 1168; 1170; 1171; Panejko napisał rozdziały, zatytułowane: *Zdrowotność publiczna; Prawo komunikacyjne; Administracja rolnicza i lasowa. Łowiectwo i rybołówstwo; Prawo wodne;*

do wyżej wspomnianego podręcznika, nakładem „Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego”, zostały wydane indeksy zawierające łącznie ponad tysiąc pytań do poszczególnych rozdziałów. Bez wątpienia stanowiły one doskonałą pomoc w przygotowaniu się do egzaminów, nie li tylko dla studentów krakowskiego Wydziału Prawa i Administracji, ale także adeptów z Wydziału Prawa i Nauk Społecznych USB w Wilnie⁸⁶. Warto także wspomnieć o opublikowanych w 1928 roku, przez Polską Szkołę Nauk Politycznych w Krakowie, wykładach Panejki dotyczących samorządu porównawczego⁸⁷.

Panejko uważał, że ówczesny model wykładania nauki administracji i prawa administracyjnego był nieodpowiedni, ponieważ nie realizował najważniejszego założenia i celu. Stwierdzał: „Należyte wyobrażenie i znajomość terenu współczesnego życia społecznego, rozwijającego się pod wybitnym znakiem uniwersalizmu, jest konieczne dla każdego obywatela, jeśli chce bezpiecznie się po nim poruszać. Dlatego nieodzownym jest pogłębianie i rozszerzenie znajomości administracji publicznej, jej idei i jej dzisiejszych kierunków”⁸⁸. Niezbędna była wobec powyższego reforma, zmierzająca do zmiany ówczesnego *status quo* w zakresie nauczania przedmiotu. W pierwszej kolejności, w jego opinii, należało położyć większy nacisk na naukę administracji – „niezwiązaną organicznie z nauką o prawie administracyjnym”, traktującą o „całoksztalcie organów państwowych z wyłączeniem organów ustawodawczych i sądowych”. Wiązało się to z ujęciem w treściach wykładowych „zasad dobrego i celowego administrowania”, a ponadto zagadnień związanych z: etyką w administracji, kontrolą administracji, polityką administracyjną, „naukową organizacją pracy” i „celową organizacją administracji”. Po zajęciach z tego przedmiotu, można było dopiero rozpocząć wykłady z prawa administracyjnego w ujęciu teoretycznym, będącego wraz z nauką administracji, „wstępem i podstawą” do prawa administracyjnego pozytywnie-

Prawo wyłączeniowe; Administracja wojskowa; Bezpieczeństwo publiczne. Stan wyjątkowy i stan wojenny; patrz też: M. Tarkowski, Prawo publiczne..., s. 211.

⁸⁶ *Indeks pytań do administracji prof. Kumanieckiego, prof. Wasiutyńskiego i prof. Panejki, cz. II, Kraków 1930, s. 1-45; Indeks pytań do „Prawa administracyjnego” – tom I. – prof. Kumanieckiego, prof. Wasiutyńskiego i prof. Panejki, cz. I, Kraków 1935, s. 1-13.*

⁸⁷ *Samorząd porównawczy. Wykłady prof. dr. Panejki, Kraków 1928, s. 1-111; praca ta składa się z następujących tematów: Znaczenie samorządu zawodowego w organizacji państwa; Historyczny rozwój samorządu gminnego w Szwajcarii; Krytyczne uwagi nad samorządem gminnym w Szwajcarii; Zarząd lokalny angielski; Samorząd niemiecki; Zagadnienia samorządowe (stosunek nadrzędności, związki celowe, prywatnoprawne związki komunalne).*

⁸⁸ J. Panejko, *Memoriał w sprawie wykładów nauki administracji i prawa administracyjnego, dat., Wilno, 16 IV 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 160, k. 34; por.: idem, O reformie nauczania administracji i prawa administracyjnego, „Gazeta Administracji i Policji Państwowej”, Warszawa, 1 IV 1932, nr 7, s. 220-222.*

go⁸⁹. To ostatnie dzieliło się na różne działy. Panejko wskazał na: „administrację polityczną i administrację stosunków osobistych; administrację socjalną; administrację gospodarczą; prawo administracyjne formalne; postępowanie i proces administracyjny”. Podkreślając wagę i znaczenie tego przedmiotu, stwierdzał: „Chodzi tutaj nie tylko o wyłożenie treści niezliczonej ilości przepisów prawnych, tworzących istny labirynt i chaos, ale także i to przede wszystkim, o wyjaśnieniach ich idei i zasad wraz z przedstawieniem polityki państwowej, dotyczącej poszczególnych gałęzi administracji oraz bardzo ważnej w dzisiejszym życiu państwowym polityki samorządowej, jako takiej (polityki komunalnej i samorządu zawodowo-gospodarczego”⁹⁰. Panejko proponował wobec powyższego, aby część ogólna prawa administracyjnego (nauka administracji i teoria prawa administracyjnego) była wykładana już na II roku (w wymiarze 3 godzin tygodniowo), a prawo administracyjne pozytywne na III roku (4 godziny tygodniowo)⁹¹.

Wydaje się także, że Panejko w swoich wykładach koncentrował się również na genezie doktrynalnej prezentowanych rozwiązań i instytucji. Świadczy o tym chociażby napisany przez niego w maju 1935 roku wstęp do książki Hansa Kelsena, zatytułowanej *Podstawowe zagadnienia prawa państwowego (w rozwinięciu nauki o normie prawnej)*, w którym to wspominał, iż dzieła Kelsena (jak i również nieco wcześniej Jerzego Jellinka) stanowiły fundament nie li tylko „[...] dla nauki prawa państwowego i administracyjnego, ale dla nauki prawa w ogóle”⁹².

Obok wykładów Panejko prowadził także seminaria. Warto wspomnieć, iż zgodnie ze sprawozdaniem z rok 1934/1935 w bibliotece zakładowej znajdowało się już ponad dziewięćset naukowych pozycji książkowych⁹³. Zgodnie

⁸⁹ Idem, *Memorial w sprawie wykładów nauki administracji i prawa administracyjnego...*, k. 35; 36.

⁹⁰ Ibidem, k. 36.

⁹¹ Ibidem, k. 37.

⁹² Idem, *Przedmowa*, [w:] H. Kelsen, *Podstawowe zagadnienia prawa państwowego (w rozwinięciu nauki o normie prawnej)*, Wilno 1935, s. 5; pozycja ta została wydana w Wydawnictwie Akademickiego Koła Prawników Studentów USB, dzięki dofinansowaniu przez Rektorat USB.

⁹³ Ibidem, s. IV; *Sprawozdanie ogólne z działalności Zakładu Seminariów Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1930/31, dat., Wilno, 10 VI 1931*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 7; *Sprawozdanie z działalności Zakładu Seminariów Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1929/30, dat., Wilno, [bdw]*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 72; *Sprawozdanie z działalności Zakładu Seminariów Prawno-Ekonomicznych za rok akademicki 1928/29, dat., Wilno, [bdw]*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 119; *Sprawozdanie z działalności Seminariów Prawnych i Ekonomicznych za rok akademicki 1926/27, dat., Wilno, [bdw]*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 194v; *Sprawozdanie z działalności Seminariów Prawnych i Ekonomicznych za rok akademicki 1925/26, dat., Wilno, [bdw]*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 212; *Sprawozdanie z działalności Seminariów Prawnych i Ekonomicznych za rok akademicki 1924/25*,

z przyjętymi zasadami, każdy ze studentów w ramach seminarium administracyjnego niższego (z nauki administracji i prawa administracyjnego) był zobowiązany do przygotowania jednego referatu rocznego lub trzech semestralnych w formie pisemnej, które w trakcie spotkań wygłaszano ustnie lub odczytywano wersję pisemną. Następnie były one analizowane pod kątem naukowym. Ponadto charakteryzowano orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego, poddawane analizie teoretycznej oraz prawnej. Prowadzono także „praktyczne rozprawy administracyjne”⁹⁴. Na seminariach administracyjnych wyższych (z nauki administracji i prawa administracyjnego), natomiast studenci musieli napisać jeden referat roczny, poddawany „gruntownej dyskusji naukowej”. Omawiano również pod kątem teorii i prawa pozytywnego bieżące projekty ustaw z zakresu prawa administracyjnego⁹⁵. W porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, zorganizowano w trakcie wakacji jednomiesięczne praktyki w urzędach administracji ogólnej, celem „praktycznego zaznajomienia się z postępowaniem administracyjnym i specjalnymi zagadnieniami z dziedziny nauki administracji i prawa administracyjnego”⁹⁶. Do tego dbano też o stały rozwój naukowy Zakładu, o czym świadczą wydawane przez jego pracowników pozycje naukowe bądź

dat., Wilno, [bdw], mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 229; Sprawozdanie z działalności Seminarium Prawnych i Ekonomicznych za rok akademicki 1923/24, dat., Wilno, [bdw], mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 251; Sprawozdanie z działalności Seminarium na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych w Wilnie za rok akademicki 1922/23, dat., Wilno, [bdw], mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 259; dla przykładu w roku akademickim 1922/1923 liczba pozycji inwentarzowych wynosiła jedynie 7; 1923/1924: 21; 1924/1925: 149; 1925/1926: 341; 1926/1927: 383; 1928/1929: 443; 1929/1930: 578. Zaś w 1930/1931 już 665.

⁹⁴ *Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1934/1935..., s. X; Sprawozdanie Seminarium Administracyjnego za rok 1930/31, dat., Wilno, 28 V 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 18; J. Panejko, Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1936/1937, „Rocznik Prawniczy Wileński”, t. IX, Wilno 1938, s. 348.*

⁹⁵ Zob. szerzej, w tym tematy referatów: M. Tarkowski, *Prawo publiczne...*, s. 212-214.

⁹⁶ *Sprawozdanie Seminarium Administracyjnego za rok 1930/31..., k. 18; na seminarium odbytym w roku akademickim 1930/1931, wyróżniająca się praca ówczesnego studenta IV roku Henryka Dembińskiego zatytułowana *W poszukiwaniu form organizacyjnych przedsiębiorstw komunalnych*, została opublikowana na łamach „Samorządu Terytorialnego” (z. 3 i 4/1930); *Świadectwo*, LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VICa, apsk. 575, k. 19; warto wspomnieć również, iż Dembiński wykazywał się dużą znajomością prawa administracyjnego. W podpisanym przez Panejkę świadectwie udziału w seminarium administracyjnym w pierwszym, drugim i trzecim trymestrze roku akademickiego 1929/1930, z którego Dembiński otrzymał ocenę celującą, napisał o nim: „[...] przy omawianiu zagadnień administracyjnych wykazał znakomitą orientację i znajomość teorii prawa administracyjnego. Nadto wygłosił dwa referaty z dziedziny samorządu uniwersyteckiego i samorządu terytorialnego w Polsce, tudzież przedłożył pisemną pracę pt.: *«Reformatio in peius w postępowaniu administracyjnym w świetle teorii prawa administracyjnego»*”.*

wygaszane na konferencjach referaty⁹⁷. Dodatkowo pod kierunkiem naukowym Panejki swoje doktoraty obronili między innymi: w czerwcu 1931 roku Ludwik Bar⁹⁸, w marcu 1933 roku Stanisław Paczyński⁹⁹, w grudniu 1933

⁹⁷ *Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie za rok akademicki 1934/1935...*, s. XIV; XVI; XVIII; *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1930/31, dat., Wilno, 3 I 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 5*; *Do Rektoratu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Sprawozdanie z działalności Wydziału Prawa i Nauk Społecznych za rok akademicki 1929/30, dat., [bdw], mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 31, k. 69*; Jerzy Panejko opublikował między innymi: *Rozwiązanie reprezentacji komunalnych w województwach b. zaboru austriackiego*, „Samorząd Terytorialny”, z. [1]/1929; *Samorząd komunalny w Szwajcarii*, „Samorząd Terytorialny”, z. 1/1930; *Z zagadnień nadzoru rządowego nad samorządem komunalnym w sprawach opieki społecznej*, „Samorząd Terytorialny”, z. 1/1931; *Geneza i podstawy samorządu europejskiego*, Wilno 1934 (było to drugie wydanie. Pierwsze ukazało się w Paryżu w 1926 roku); *Czynnik społecznościový w organizacji samorządu miast niemieckich*, „Samorząd Terytorialny”, z. 4/1934; *Glosa do wyroku NTA z 26 II 1934 w sprawie uchylecia decyzji, wydanych bez jakiegokolwiek podstawy prawnej*, [w:] *Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych*, 2/1935; *Idea praworządności a prawo o ustroju adwokatury*, [Wilno] 1939; referaty z okresu 1934/1935: S. Paczyński, *Znaczenie zniesienia instytucji ławników zawodowych w nowym ustroju samorządowym*; *Współczesne środki walki z bezrobociem*; w przygotowaniu: *Stanowisko przełożonego gminy w nowym ustroju samorządowym w Polsce*; M. Lebecki, *Solidaryzm w prawie*; w przygotowaniu: *Reformatio in peius w postępowaniu administracyjnym*.

⁹⁸ L. Bar, *Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie*, dat., Wilno, 23 I 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 77, k. 154; *Do Dziekanatu Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, dat., Warszawa, 1 VI 1931, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 77, k. 156*; *Curriculum vitae*, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 77, k. 158; Ludwik Bar przeniósł się do Wilna z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 1929 roku. Do tego momentu „zapoznawał się” z teoretycznymi zagadnieniami samorządu terytorialnego w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie. Tam bowiem, w roku akademickim 1927/1928, uczęszczał na wykłady prof. Panejki, który prowadził przedmiot: „Samorząd porównawczy”. Wiosną 1930 roku, Bar otrzymał na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych USB tytułu magistra prawa. Swoją rozprawę doktorską zatytułowaną: *Czynniki kontroli w samorządzie terytorialnym*, zaczął przygotowywać już na seminarium administracyjnym (na początku IV roku studiów) prowadzonym przez prof. Panejkę. W związku z nieupłynięciem wymaganego prawem dwuletniego okresu po obronie pracy magisterskiej, musiał wystąpić do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o wyrażenie zgody na wcześniejsze przystąpienie do egzaminu doktorskiego. Swoją prośbę motywował obowiązkiem odbycia rocznej służby wojskowej. Rada Wydziału przychyliła się do podania Bara w dniu 9 lutego 1931 roku, zaś Ministerstwo pismem z dnia 1 czerwca 1931 roku udzieliło mu zgody na przystąpienie do wcześniejszej obrony.

⁹⁹ *Protokół nr 6 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 11 marca 1933 r.*, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 138b, k. 9v; *Protokół nr 8 posiedzenia Rady Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie z dnia 18 marca 1933 r.*, mszp., LCVA, Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 138b, k. 12v; na podstawie dysertacji doktorskiej, która ukazała się drukiem w 1933 roku: S. Paczyński, *Techniczno-prawne momenty w organizacji związków komunalnych*, Wilno 1933, s. 1-87.

roku Henryk Dembiński¹⁰⁰, w lutym 1938 roku Izaak Wajnes¹⁰¹, w styczniu 1939 roku Władysław Kawka¹⁰² i w kwietniu 1939 roku Jerzy Starościank¹⁰³.

IV. Analiza protokołów egzaminacyjnych z poszczególnych lat studiów pozwala stwierdzić, iż egzamin z nauki administracji i prawa administracyjnego był jednym z najtrudniejszych w ramach zdawanego na III roku egzaminu grupowego. Największa liczba ocen niedostatecznych przypadła na okres, gdy funkcję wykładowcy i egzaminatora pełnił profesor Jerzy Panejko. Wówczas to średnio 50% osób przystępujących do egzaminu nie zdało go w pierwszym terminie. Należy zauważyć też, iż w latach akademickich, kiedy wykładano i przeprowadzano egzaminy z nauki administracji i prawa administracyjnego, wystawiono prawdopodobnie tylko czternaście ocen celujących¹⁰⁴. Procentowe zestawienie wyników z egzaminów zostało przedstawione w poniższej tabeli.

¹⁰⁰ Na podstawie rozprawy doktorskiej, wydanej następnie drukiem: H. Dembiński, *Osobowość publiczno-prawna samorządu w świetle metody dogmatycznej i socjologicznej*, Wilno 1934, s. 1-151; *Zaświadczenie, dat., Wilno, 18 I 1934*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VICa, apsk. 575, k. 28; *Do Senatu Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, mszp., dat., 8 I 1934, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 86, k. 121; błędny tytuł rozprawy doktorskiej Dembińskiego podaje: T. Maciejewski, *op. cit.*, s. 367.

¹⁰¹ *Protokół posiedzenia Komisji egzaminu ścisłego, dat., Wilno, 12 II 1938*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 100, k. 10; na podstawie pracy, wydanej drukiem: I. Wajnes, *Ochrona praw i interesów jednostki w postępowaniu administracyjnym*, Wilno 1939, s. 1-139.

¹⁰² *Protokół posiedzenia Komisji egzaminu ścisłego, dat., Wilno, 20 I 1939*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 105, k. 9; na podstawie pracy doktorskiej, wydanej następnie drukiem: S. Paczyński, *Policja w ujęciu historycznym i współczesnym*, Wilno 1939, s. 1-109.

¹⁰³ W oparciu o dysertację, opublikowaną w 1939 roku: J. Starościank, *Samorząd adwokatury*, Wrocław-Wilno 1939, s. 1-104; *Protokół posiedzenia Komisji egzaminu ścisłego..., dat., 18 IV 1939*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, apsk. 106, k. 24; częsty błąd polega na podawaniu, jako tytułu doktoratu broszury Starościanka, zatytułowanej: *Tradycje polskiego samorządu* (zob. T. Maciejewski, *op. cit.*, s. 367). Należy podkreślić, iż była to jedna z prac seminaryjnych opublikowana w „Samorządzie Miejskim” (1938 rok), a następnie wydana drukiem przez Związek Miast Polskich w 1938 roku; *Życiorys własny Jerzego Starościanka*, mszp., LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIB, b. 106, k. 2; J. Starościank, *Tradycje polskiego samorządu*, Warszawa 1938, s. 1-23.

¹⁰⁴ W roku akademickim 1923/1924 ocenę celującą otrzymali: Eugenia Dziedziulówna i Helena Falewiczówna; 1926/1927: Teodor Montwiłł; 1928/1929: Jan Latwis, Stanisław Pacuk i Emanuel Krzysztofek; 1929/1930: Henryk Dembiński i Herman Rejtman; 1931/1932: Wacław Dawidowicz; 1933/1934: Michał Lebecki; 1935/1936: Zygmunt Korzon i Jerzy Walkowski. Niejako na marginesie warto wspomnieć, iż w roku akademickim 1932/1933 zdający w pierwszym terminie egzamin z prawa administracyjnego Czesław Miłosz uzyskał ocenę dostateczną.

Tabela. Procentowe zestawienie wyników z egzaminu z nauki administracji i prawa administracyjnego w poszczególnych latach akademickich¹⁰⁵.

Stopnie/ /rok akademicki	Celujący	Dobry	Dostateczny	Niedostateczny
1923/1924	4,1%	20,4%	57,1%	18,4%
1924/1925	—	27,3%	61,4%	11,3%
1925/1926	—	—	—	—
1926/1927	1%	18,8%	61,4%	18,8%
1927/1928	—	—	—	—
1928/1929	2%	23,3%	66,7%	8%
1929/1930	1,4%	6,4%	37,9%	54,3%
1930/1931	—	3%	57,7%	39,3%
1931/1932	0,5%	3,9%	43,4%	52,2%
1932/1933	—	3,7%	22,8%	73,5%
1933/1934	0,3%	3,8%	30%	65,9%
1934/1935	—	5%	43,6%	51,4%
1935/1936	1,1%	5,4%	52,2%	41,3%
1936/1937	0,7%	2,3%	33,1%	63,9%
1937/1938	—	2,1%	34,7%	63,2%
1938/1939	0,9%	6,7%	42%	50,4%

¹⁰⁵ Opracowanie własne (przy uwzględnieniu liczby osób przystępujących do egzaminu w pierwszym terminie) na podstawie: *Protokoły egzaminacyjne egzaminu rocznego po III roku na WPiNS USB w Wilnie*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIE, apsk.: 19; 20; 21, k. 1-2978; *Wykazy egzaminacyjne po III roku*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIE, apsk. 22, k. [bpa]; *Protokoły egzaminacyjne egzaminu rocznego po IV roku na WPiNS USB w Wilnie*, LCVA, *Zespół Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, fond 175, ap. 2VIE, apsk. 24, k. [bpa].

THE TEACHING OF ADMINISTRATIVE SCIENCE
AND ADMINISTRATIVE LAW AT THE FACULTY OF LAW
AND SOCIAL SCIENCES OF THE STEFAN BATORY UNIVERSITY
IN VILNIUS IN THE INTERWAR PERIOD

Summary

The article focuses on the principles underlying the functioning of the Faculty of Law and Social Sciences of the Stefan Batory University in Vilnius. It consists of four parts, describing the following issues: the organization of the Faculty of Administrative Law, the syllabus and the topics of lectures and seminars offered, the administrative and scientific potential of the Faculty, and the results of the examinations conducted. The Faculty of Administrative Science and Administrative Law was established in the academic year 1922/1923. From the very beginning, there were huge problems connected with hiring the right staff to work in the Faculty. Its original Head, Kazimierz Maria Krzyzanowski, was replaced, following his death, by George Panejko. The courses offered by the Faculty included administrative science and administrative law, as well as optional lectures and seminars. An analysis of the examination protocols shows that examinations in administrative science and administrative law belonged to the most difficult ones taken by the third year students of law. The largest number of unsatisfactory grades characterizes the times of Professor George Panejko.

L'ENSEIGNEMENT DE LA SCIENCE ADMINISTRATIVE
ET DU DROIT ADMINISTRATIF À LA FACULTÉ DU DROIT
ET DES SCIENCES SOCIALES DE L'UNIVERSITÉ
STEFAN BATORY DE VILNIUS DURANT L'ENTRE-DEUX-GUERRES

Résumé

L'article traite les questions principales relatives au fonctionnement de la Chaire de Droit administratif à la Faculté du Droit et des Sciences sociales de l'Université Stefan Batory de Vilnius. L'auteur se penche notamment sur l'organisation de la Chaire, les cours magistraux et autres cours dispensés dans le périmètre d'action de ce département ainsi que sur le travail scientifique réalisé. La Chaire de la Science administrative et du Droit administratif n'a été créée qu'en année universitaire 1922-1923. Depuis le début, elle rencontre d'énormes problèmes avec le personnel. La fonction du responsable de la Chaire est exercée par Kazimierz Maria Krzyzanowski, après son décès, c'est Jerzy Panejko qui prend la relève. Les matières enseignées dans le périmètre d'action de la Chaire sont les suivantes : science administrative et droit administratif, matières facultatives et séminaires. L'analyse des procès-verbaux

d'examens de différentes années universitaires permet de constater que l'examen en science administrative et droit administratif était l'un des plus durs à passer parmi les épreuves en groupe de la 3e année d'études.